

még azon előnnyel is bír, hogy a fát majdnem a földszinén, azon nem csekély famennyiség nyeretik, mely a fejsze, sőt a közönséges fűrész által való döntésnél mint tuskó veszendőbe megy.

E gépet minden állásban, lejtőkön is lehet alkalmazni; egy egyszerű s könnyen alkalmazható készülék segítségével pedig fekvő törzsekre erősítve, azokat is keresztül lehet fűrészelni.

Eddig szól az „ismertetés“, melyet a lipcei „Illustrirte Zeitung“ közöl, részünkről csak azt kívánjuk még hozzá tenni, hogy a mi favágóinknak sanyaru munkával jól kiérdemelt kenyerüket valószínűleg még sokáig nem kell ezen vetélytársától félteniök. *)

Közli : *Kovács Géza.*

Válasz, az „Erdészeti Lapok“ 1877. évi X. füzetében közzétett szakbeli tudósításra.

Jelen foglalkozásom egész éven által kedvező időjárás mellett utazásból állván, az „Erdészeti Lapokat“ csak kivételesen és nagyjából lapozgathatom, s így történt az, hogy szakbeli tudósítását csak e napokban olvashattam.

Tisztelt szaktársunk Már erdész ur érintett közleményének végpontozatában a szakközönséget véleményadásra szólítja fel, illetőleg eljárásaikat bírálat alá bocsátja. Miután tudtom-

*) Miután az itt jelzett fűrészszel tett azon kísérletnél, mely Ransome ur vezetése alatt Páris közelében Meudonban f. évi július 16-án tartatott meg, részünkről is jelen voltunk, saját meggyőződésünk alapján állíthatjuk, hogy a favágóknak semmi, vagy éppen kevés versenyt fog csak csinálhatni, mert jelentősége csak a t é r e s helyen és itt is csak oly erdőkben lehet, melyek fái oly távol állanak egymástól, hogy a fűrész közöttük könnyen hordozható; igaz, előnye az, hogy a fát közel a földhöz vágja le, de másfelől a vágó-fűrészlap vízszintes állítása, mely a gép alá állítandó faékek segélyével eszközölhető, valamint annak a megszorulás ellen való védeke és gyakori olajozása, továbbá a fűrészporknak ott észlelt nagy és kemény tömörülése a fogak között, mely egyébiránt elhárítható, a fűrészlap felmelegedése vágásközben, a víz megszerzése, s a gép ingékonysága az elérhető előnyt tetemesen csökkentő nehézséget okoznak s folytonos figyelmet és munkát igényelnek.

A szerk.

mal mai napig senki sem teljesítette kívánságát, engedje meg, hogy őszintén nyilatkozzam, s véleményemnek kifejezést adjak.

Igaz ugyan, hogy szerfelett nehéz egy oly erdőnek miképeni kezelésére való kifogástalan véleményt adni, a melyet nem láttunk és a melyet egyedül egy rövid leírás után, tehát csak felületesen ismerünk, mindamellett iparkodni fogok szakbeli tudósításának legalább ama részét illusztrálni, a mely szerintem kulcsát képezeni a kérdéses thema megoldásának.

Ebből kiindulva, én leginkább csak az „Erdészeti Lapok“ 1877-ik évi X. füzet 622. oldaláni 1-ső bekezdéséhez fogok szólni.

Őn, illetőleg önök tisztelt szaktárs urak ezen bekezdés szerint egy 1500 kataszteri hold erdőnek ama részét, mely túlélte, vagy saját kifejezésök szerint „túlvénuilt“ fákat tartalmaz, tőre tenni, illetőleg sarjüzemben továbbra is kezeltetni, és ezután az eddigi hibát kijavítani óhajtják, oly formán, hogy azon esetben, hogyha a sarjak gyengén fejlődnek, és így satnyák lennének, akkor a tuskókat kiirtani és az egész területet mesterséges ertések (culturen) által szándékoznak felujítani.

Én részemről ebbeli nézeteiket nem csak hogy nem oszthatom, de ezen eljárást tévesnek és czélszerűtlennek nyilvánítom, és pedig a következő indokoknál fogva :

Ugyanis saját szavai szerint a túlvénuilt, tehát beteg, és a sarjadzási képességben elgyengült fákból egészséges és életrevaló sarjakat várni, de csak reményleni is gyakorlati tapasztalás után sem nem lehet, sem nem szabad, (mert beteg anyának beteg a gyermeke is.)

Sok évi tapasztalásom után előre és határozottan állítom, hogy önök sarjadzás utján czélt nem érhetnek, és így ezen minden körülmények között rossz kimenetelű próbatétel által nem csak hogy jó eredményt nem nyernek, de hasztalanul sok időt és az által több évi fatermést, az erdő évenkénti tiszta

jövedelmének rovására és az erdőtulajdonos világos kárára, el fognak pazarolni. Ez bekövetkeztén (a miről tisztelt szaktárs urakat előre biztosítom), önök az egész területet kiirtatni, tuskóktól, bokroktól és csepőtétől megtisztíttatni és azután mesterséges erdőertések útján felujítani szándékoznak. Ha a sorok közt helyesen olvastam, az önök erdeje nem csak hogy feltétlen erdőtalajon áll, de azon felül mélyen fekvő, lapályos, helyenként legalább őszi, tél és tavasszal vizes, nedves, talán mocsáros is, azonkívül évenkénti vizárnak van kitéve.

A ki a mocsáros, nedves lapályos, tulnedves, vagy árvi-
zeknek kitétt berki erdők viszonyait tanulmányozta, az határozottan állithatja, hogy a szükségessé vált erdőertések nem csak hogy rendkívüli nehézségekkel vannak összekötve, de mindamelllett feltételes sikerűek is, és így önök több száz hold kiterjedésű erdejüket mesterséges ertések által felujítani óriási munka, úgy hogy annak némi sikerére csakis aránytalan rendkívüli pénzáldozatok, szorgalom és ügyesség mellett lehet számítani, de értéseiket még azonfelül nehezíteni fogja az is, hogy a célba helyezett erdőertésekhez kizárólag a kőris és gyertyánmag-féléket kívánják alkalmazni, mely fánemek magvai rendszeren csak a második évben kelnek ki (ha csak a magvakat télen át el nem készítjük arra, hogy bevetésük után azonnal kicsirázzanak), és ily fánemekkel való ertések aránylag több gondozást, tehát aránylag nagyobb költségeket is vesznek igénybe.

De leglényegesebb itt azon körülmény, hogy a mesterséges erdőertések nagyban mindig oly kiadások szoktak lenni, melyek az erdőjövédelmet az erdőtulajdonos nem csekély kárával tetemesen apasztják, sőt ott, hol a faárak nem igen kedvezők, az erdőnek összes jövedelmét is felemészthetik.

Erre nézve az igen sok példa közül csak egyet említek fel, t. i. a kalocsai érsék ő excellentiájának egy hold homok-

terület befásítása 43 frtba került, ily költséges erdőértések oly áldozat, a melyet csak egy olyan főúr hajlandó viselni, a kit magasztos eszme és áldozatkész honszeretet vezényel.

Igaz ugyan, hogy ezen példa sántikál, mert 43 frtot kidobálni csak úgy lehet, hogy ha az erdőértéseknél mind a gyakorlati, mind pedig az elméleti képesség nincsen kellőleg képviselve.

Ezen példát csak azért hoztam fel, mivel önöknek a kérdésben forgó erdőterület mesterséges uton való felujtásánál tulnedves és vizárnak kitett területekkel kell küzdeniök, és az ily területeknek ertése sokkal több nehézségekkel jár, mint a homok, sőt részben futóhomoktalajnak, mert a homokot korlátozni tudjuk, de az árvizet feltartani, annak rombolásait megakadályozni, vagy legalább mérsékelni sem tudjuk, és így könnyen megtörténhetik az önök erdejében is, hogy az egy holdra eső ertési költségek, ha a szükséges utójavítások és ismétlések költsége és a fanövedéki veszttést is számba vesszük, könnyen 20—30, sőt 40 frtra rughatnak.

Szerintem az összes eddig ismert erdőfelujtási módok között legkönnyebb, legbiztosabb és legolcsóbb a természetes uton való felujtás, mert azt egyedül a fejsze, tudniillik a vágások okszerű vezetése és azok czélszerű letarolása által érjük el, a mesterséges és így költségesebb erdőértések által való felujtást csak ott alkalmazván, a hol a természetes uton való felujtás bármi okoknál fogva lehetetlenné vált.

Nagymérvbeni erdei magvakkal való vetülések, magoncokkal való ültetések, nagy költséggel ápoltt terjedelmes faiskolák fenntartása, ültőnczök iskoláztatása elméletileg igen szép dolgok, (de rendkívüli körülményeket ide dem számítva) a gyakorlati erdésztt ezt szemfényvesztésnek, humbugnak, szédelésnek és erdészeti játéknak tekinti.

Mi erdészek nem vagyunk erdészek azért, hogy erdőt bármily pénzáldozatokkal tenyészszünk, hiszen nagy pénzáldozattal még a ház tetejére is lehet sikerrel fákat ültetni, hanem mi azért vagyunk erdészek, hogy neveljünk erdőt, a lehető legbiztosabb sikerrel és a lehető legolcsóbban, mert hiszen az erdő az, mely igen csekély kamatokat hoz, és azért minden krajezárt, a mit arra fordítunk, kétszer is meg kell nézni, lehet-e azt kiadni, vagy nem.

No de ez olyan thema, melyről könyveket lehetne írni, s én nagyon is eltértem a kitűzött kérdéstől, — menjünk csak vissza erdejökbe, melyben régi hibákat akarunk kiigazítani és nézzünk körül, hogy lehet azt a legbiztosabb sikerrel és mégis a lehető legcsekélyebb költségekkel foganatosítani.

Szerintem legcélszerűbb lenne :

1-ör. A tulvénült erdőt előtilosba (Vorschonung) tétetni, t. i. ha abban az erdei legeltetés divik, azt mindenekelőtt beszüntetni.

2-or. A legközelebbi évi vágás helyett az évi fatermésnek megfelelő fatömeg erejéig a tulvénült fáknak legbetegebbjeit, azaz azokat, melyek makkot és magot teremni nem képesek, egészen, vagy nagyobb részben aszottak, sőt azoknak is, a melyek még csoportonként állanak, egy megfelelő részét kivágnatni és ezáltal vetővágást életbe léptetni.

3-or. Az ily módon való vágatást folytatván mindaddig, míg az időközben bekövetkezett mag- és makktermés után a természetes uton való felújítás egészben, vagy legalább egy részben be nem következik, mire a kőris és gyertyánál, miután ezen fánemek majd évről-évre magot teremnek, sokáig várni nem kell, egyedül a tölgyre kell kiváló figyelmet fordítani, és a makktermő évet bevárni, ennél fogva a második évi vágatás alkalmával leginkább csak kőris- és gyertyánokat kellene vágatni; bekövetkezőn azonban a makktermő év,

közvetlen a makkhullás kezdetétől, mindaddig, míg az időjárás megengedi, tehát ősszel, az utónövésre kellő vigyázattal a bokor és csepőtefelét tövestől együtt részben kiirtani, így a talajt felturkálni és a makk felvételére alkalmasabbá tétetni, azonfölül mindazon tuskókat, a melyek az illető területen léteznek, időközben kiirtani kellene; de az utóbbit csak azon esetben, hogy ha a tuskófa értéke a kiirtási költségeket fedezi, ellenkező esetben azok érintetlenül hagyandók.

4-er. A mag- és makktermő években a már netalán most is meglevő tisztásokat és hézagokat előértés útján (Vorcultur), a körülményekhez képest utóértésekkel (Nachcultur) leginkább csak kocsános tölgyekkel, a helyi viszonyokhoz megfelelő módon kell bezároltatni.

5-ör. A kérdéses területből, a mint azt a 2-ik pont alatt megérintettem, ha azt a zárlat és meglevő makkfáknak száma megengedi, az évi fatermésnek megfelelő részét évről-évre levágatván, végre, ha a 3-ik pont alatti eljárást jó eredmény koronázta (a miben kételkedni sem lehet), akkor a favágást sorszerint alkalmazni kellene.

Megjegyzendő azonban, hogy ha a kérdésben forgó terület oly nagy, hogy azt egyszerre vetővágásba állítani sok lenne, azon esetben a terület 2., 3. vagy negyedik része felosztandó, és a fentebbi pontok szerint kezelendő.

Miért nem helyeslem én, tisztelt szaktárs urak, az általok czélba vett eljárást, továbbá következőleg indokolni szükségesnek tartom.

Önök tulvénült, tehát sarjadzási képességben szerfelett elgyengült állapot próbául töre tenni akarnak. Ugyan minek ott a próba? a hol a tapasztalás tanítja azt, hogy beteg s tulvénült fák egészséges és életrevaló sarjakat nem képesek hajtani.

Én előre biztosítom önöket, hogy az általok főre tenni szándékolt, tulvénült fáknak beteg, satnya és nyomorék hajtásai lesznek, ennél fogva önök kénytelenek lesznek, az egész erdőt kiirtani és mesterséges erdőertésekhez folyamodni, mi által, mint fentebb is mondtam, időt, növekvést, t. i. több évi fatermést fognak elveszteni, és így az erdő tiszta jövedelmét az erdőbirtokos kárára megfognák esonkítani, és aránytalanul nagy költségekbe sodortatnak.

És ezen káros eljárás még nagyobb mértékben fog fokozódni akkor, hogy ha a feltétlen erdőtalaj erőteljes, üde és eléggé nedves, mert az ily talajon megszokott történni az, hogy ily kedvező helyi viszonyok mellett a túlélő és beteg tuskók sarjai nem csak hogy kihajlanak, de első években, néha 10 évig is, meglehetősen egészséges kinézéssel bírnak (láttam 160—260 éves fák tuskóin ily sarjakat), de tapasztalásból tudjuk, hogy a tulvénült, túlélő és beteg, részben korhadó fatöveknek egyes részei még mindég élnek és sarjakat is hajtanak, sőt a töröli hajtások egy pár évig kielégítő növekvést mutatnak, de később, midőn a meglevő gyököröknek élő részei a sarjaknak évről-évre fokozatosan növekvő táperőt nyújtani nem elégségesek, akkor eleinte hozsnövésben visszamaradnak, bokrosodnak, később betegeskednek és ki is száradnak, de ha élve maradnak is, a termőhelyi viszonyoknak megfelelő évi fatermést és tiszta jövedelmet adni soha sem képesek.

Attól félek, hogy ez az önök erdejében is bekövetkezhetik, és ezáltal önök tévutra vezettetvén, a régi tévedés helyrehozatala helyett, még tévesebben járván el, az erdőtulajdonost megkárosítani, és az erdőt tönkre tenni fogják. Hosszu gyakorlati éveim lefolyása alatt alkalmam volt tölgyesekben szakképzett erdészekkel foglalkozni, és leggyakrabban azt kellett tapasztalnom, hogy oly tölgyesarjerdőkben, a melyekben a sarjak silányabb növekvést mutattak, szaktársaink legtöbbször az okot

mindig csak a talaj és kedvezőtlen helyi viszonyokban kereste, egészen figyelmen kívül hagyván, hogy az illető sarjerdő annakelőtte ezélszerűtlenül, a kellőnél hosszabb fordában kezeltetvén, a letarolás csak akkor történt, midőn a fák a sarjképességnek tetőpontját már jóval túlhaladták, t. i. a sarjerdő a kellőnél magasabb fordában kezeltetett, vagy, hogy az illető állabok a midőn az átmenet a szálerdőüzemből a sarjüzembe legelőször történt, a fák már akkor magasabb korral birtak, mintsem az átmenet a szálerdőüzemből a sarjüzembe ezélszerűnek bizonyult volna, vagy végre, hogy az illető sarjerdő már 2 vagy 3 századon keresztül sarjüzemben kezeltetvén, az illető állabok már talán tizenötödször töre tétettek és a tuskók legnagyobb része részben már túlélte, részben korhadó és beteg levén, erőteljes sarjakat hajtani nem képesek, mert hiszen mi sem tart a világon örökké, és így a tölgytuskók sarképessége sem, dacára annak, hogy a tuskók egy része mindig iparkodik megújulni.

Ennélfogva, ha már a sarjüzemben kezelt erdőkben a fák tuskói annyira elgyengültek, hogy ép és egészséges sarjakat hajtani nem képesek, vissza kell egyszerűen menni egy fordára a szálerdőüzemhez és csak azután lehet a felújult erdőt ujlag nyúzni, — tehát megint sarjüzemben kezelni.

De megint messze eltértem a valódi themából, térjünk csak megint vissza az erdőbe.

Önök tehát, hogyha a történet után a tuskók sarjadzása kielégítő nem lesz (a mi bizonyosnál bizonyosabb), akkor az egész terület tuskóit kiirtani és a kiirtott területet kőris és gyertyán magvak bevetése által szándékoznak felújítani.

Engedjék meg tisztelt szaktárs urak mindenekelőtt eme kérdést: hát mi okból kívánják voltaképen a kocsános tölgyet értékeiknél mellőzni? mit vétett az alföld erdőségeinek királya, a kocsános tölgy önöknek? vagy önök is egyesültek a többi char-

latánokkal ezen fanem kiirtásában? vagy talán nem látják országszerte, és pedig, majd kivétel nélkül ama pusztításokat, a melyek a donga, ászokfa, parquet és egyéb műszerfa, üzem-terv, üzemszisztem, sőt észszerűség mellözésével való kihasználása által okoztatnak? s nem látják, vagy nem tudják azt, hogy a gondatlan gazdálkodás, cserhasználat és kiirtás folytán maholnap Magyarország is keresni fogja a magyarországi tölgyeseket, mint keresik német szomszédaink „die Deutsche Eiche“, de már csak a holdban.

Visszatérve a mesterséges uton való felfásításokra, csak azt említem még meg, hogy az önök erdejébe minden értési mód feltételes és annál fogva költségesebb is, s hogy természetes uton olcsóbban és biztosabban érendik el céljokat, az elvitázhatlan.

Én, a ki a Kárpátok legmagasabb ormaitól lefelé a homokbuczkákig, sőt a szikéséken és évenként árvizeknek kitett berki erdőkben, az erdőértések eddig ismert mindennemű módjait saját kezimmal megkísérlettem, ismételve állítom, hogy mindenütt és minden körülmények között ott, a hol elegendő magfákkal rendelkezünk, csekély gond fordítása mellett okszerű vágatás által a természetes felújítást létesíteni nem csak hogy legkönnyebb és legolcsóbb, de legbiztosabb is.

Az általok tervezett áterdőlésre záradécul szükségesnek tartom megemlíteni azt, hogy én mindenütt, a hol áterdöléseket láttam, kevés kivétellel tapasztaltam azt, hogy az áterdölések által több kár történt mint haszon.

Legyünk s illetőleg legyenek óvatosak a csepötének önök által célba vett kitisztításánál, mert ott, a hol az uralkodó, illetőleg állabokat képező fanemek kellő zárattal nem bírnak, ott az alfát, sőt a bokrokat, csepötét és tüskéket sem szabad vigyázatlanul egészen kivágnani, és kivágatások által a levegőnek felesleges szabad járását és a napsugaraknak behatását a

rendén túl elősegíteni, mert épen az erdőtalaj az, melynek termékenységét és üdeségét az állatok kellő zárata óvja és biztosítja.

Végre ismétlem újra azt, hogy oly erdőnek miképeni kezelésére nézve, melynek összes viszonyait tökéletesen nem ismerjük, kifogástalan véleményt és tervezetet felállítani nem igen lehet, azért lehetséges az, hogy az önök túlvénült erdejére nézve fentebbi nézeteim némi módosításra szorulhatnak, de a főpontokra nézve ugy hiszem nézeteim helyesek és azoknak eléggé érthető kifejezést adtam.

Láng Gábor.

A f a p i a c z r ó l .

B u d a p e s t , s z e p t e m b e r - h ó 1 5 - é n .

A hazai fapiaczkok helyzete ez időszerint szokatlanul ellentétes viszonyokat mutat, mert míg némely helyen, mint például a fenyő-, épület- és műszerfát illetőleg Komáromban az árak és kereslet kielégítőek, addig más helyeken, nevezetesen Szolnokon is a kelendőség teljes hiányáról panaszkodnak.

Nem kétségtelen, hogy az alaposan reménylett kedvezőbb őszi forgalmat nagy részben csökkentette a különben több helyt sikerült jó termésnek az esőzés által való megrontása s a szemes gabonának ebből eredő érték-vesztesége, valamint az egyre nehezebb áldozatokat igénylő boszniai hadviselet is, noha ez utóbbi másfelől mint új fogyasztó jelenik meg az által, hogy a hadsereg téli elhelyezésére nem kis mennyiségű épületfát és deszkát veendő igénybe.

A tűzifa-árak, noha a téli idényre szükséges anyag beszerzése most van folyamatban s így inkább emelkedő irányzatot kellene tartaniok, általában hanyatló ponton állanak, a mi